



ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Městská policie České Budějovice**, se sídlem Jaroslava Haška 1814/2, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 Na 3/2013 - 14,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 Na 3/2013 - 14, Krajský soud v Českých Budějovicích nepřiznal žalobci osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, v níž se žalobce domáhal vyslovení nezákonnosti pokynu žalované k opuštění budovy Akademické knihovny v Českých Budějovicích. V odůvodnění tohoto usnesení soud uvedl, že žalobce nepředložil žádné doklady, proto soud nemohl posoudit jeho možnost si vlastním přičiněním opatřit prostředky. Žalobce tak evidentně neunesl důkazní břemeno, jež spolu s břemenem tvrzení patří mezi povinnosti žadatele o osvobození od soudního poplatku a je předpokladem úspěchu žádosti. V dané věci se spor týká nespokojenosti žalobce se zásahem Městské policie České Budějovice v prostorách Akademické knihovny v Českých Budějovicích. Podobného charakteru jsou i jiná podání žalobce, která jsou projednávána u krajského soudu a mnoha okresních soudů. Krajský soud shledal, že tyto spory nemají vztah k podstatným okolnostem životní sféry žalobce. Netýkají se ani nepřímo jeho majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde o spory vyvolané jeho zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Takové spory má samozřejmě žalobce právo vést; podle názoru soudu však není

důvod, aby náklady takových sporů, které je jinak zásadně povinen hradit každý, za žalobce pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně v případech, kdy je namístě, aby soudní spor vedly. Krajský soud zohlednil rovněž informace z jiných sporů vedených žalobcem, především informace o jeho invaliditě, které by mohly vést k osvobození od povinnosti hradit soudní poplatky, nicméně navzdory tomu zjistil soud zvláštní okolnosti, které vedou k závěru, že v tomto případě je namístě výjimečně osvobození od soudních poplatků nepřiznat. Úvaha soudu vychází především z povahy sporů vedených žalobcem, ve kterých nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci cíleně paralyzující výkon práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít smysl a účel těchto sporů. Krajský soud poukázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, a uzavřel, že výjimečné odepření práva na osvobození od soudních poplatků může napomoci regulaci nadužívání práva na vedení těchto sporů.

V kasační stížnosti proti tomuto usnesení žalobce (dále jen „stěžovatel“) namítal, že mu soud zaslal zastaralý tiskopis 060 bez odůvodnění, a zdůraznil, že své sociální poměry doložil čestným prohlášením. Soud podle stěžovatele iracionálně implicitně uvažuje, že by stěžovatel mohl mít nějaký majetek. Stěžovatel dále zpochybnil judikáty použité v odůvodnění napadeného usnesení. Namítal, že zákon nezná výluky v podobě záležitosti netýkající se „životní sféry“; tvrzený zásah se navíc jeho životní sféry dotýká. Pokud se soud ztotožnil s výkladem v některém judikátu, měl podle stěžovatele zdůvodnit, proč užil tento judikát, a nikoliv jiný. Stěžovatel podotkl, že soudy nejsou regulátory; regulační funkci mají soudní poplatky, nikoliv osvobození od nich. Závěry soudu označil za diskriminační a manipulativní; soud nezdůvodnil, v čem je žaloba šikanózní či kverulační. Stěžovatel nesouhlasil se zařazením věci do rejstříku Na a s libovůlí v postupu soudu, který v tomto případě žalobu neodmítl, jak běžně činí. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti podané kasační stížnosti. Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu *v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem* (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Citovaný právní názor lze bezpochyby aplikovat též v projednávané věci, neboť striktní trvání na podmínce zaplacení soudního poplatku za řízení o kasační stížnosti by způsobilo jen řetězení téhož problému, případně by mohlo vést k nepřipustnému odepření přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu. S ohledem na tuto skutečnost netrvá Nejvyšší správní soud na platbě soudního poplatku.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“),

pokračování

vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu kasační stížnosti je zřejmé, že ji stěžovatel podal z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.*

Kasační stížnost není důvodná.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.*

Základní podmínku pro osvobození od soudních poplatků tvoří povinnost žadatele doložit, že nemá dostatečné prostředky. Tuto podmínku stěžovatel v projednávané věci nesplnil. Ve svém prohlášení ze dne 19. 1. 2013 totiž jen obecně popsal své majetkové poměry, aniž uvedl přesnou výši příjmů, závazků a výdajů. Na výzvu soudu k vyplnění formuláře potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech stěžovatel nereagoval a v dalším podání znovu poukázal na své prohlášení ze dne 19. 1. 2013.

Nejvyšší správní soud shledal, že prohlášení stěžovatele ze dne 19. 1. 2013 neobsahuje všechny informace relevantní pro posouzení, zda jsou splněny podmínky pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků. Stěžovatel v něm neoznačil přesnou výši svého příjmu ani jeho zdroj; slovní vyjádření „přes tři tisíce korun měsíčně“ může současně znamenat jak příjem ve výši 3.001 Kč, tak i příjem ve výši např. 15.000 Kč. Stěžovatel neuvedl ani přesnou výši svých závazků a jejich splátek, nevyčíslil ani další své běžné výdaje a náklady.

Stěžovateli nic nebránilo v tom, aby vyplnil zasláný tiskopis a přiložil příslušné přílohy, případně mohl jiným věrohodným sdělit svou aktuální majetkovou a výdělkovou situaci a doložit ji. Stěžovatel tak neučinil, čímž krajskému soudu znemožnil objektivní posouzení jeho aktuálních poměrů. Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že je zcela legitimní požadovat po osobách žádajících, aby stát nesl náklady jejich soudních řízení, prokázání toho, že se skutečně nacházejí v situaci, která jim neumožňuje soudní poplatek zaplatit.

Podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu „[p]ovinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a

majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“ (srov. usnesení tohoto soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS).

Nejvyšší správní soud uzavírá, že stěžovatel navzdory výzvě soudu a svým zkušenostem s vedením soudních řízení nedoložil, že nemá dostatečné prostředky, proto krajský soud rozhodl správně, pokud mu osvobození od soudního poplatku nepřiznal.

Ačkoliv výše popsané závěry postačují pro zamítnutí kasační stížnosti jako nedůvodné, Nejvyšší správní soud považuje za vhodné se vyjádřit také k druhému důvodu pro nepřiznání osvobození od soudního poplatku, který uplatnil krajský soud v napadeném usnesení.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, vyslovil, že „[s]lovo „může“ užívané v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ... dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně na místě mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byť jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

Otázkou osvobození stěžovatele od soudních poplatků se Nejvyšší správní soud již mnohokrát zabýval. V rozsudku ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS, dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že „[i] když účastník je nemajetný, takže by zásadně bylo namístě přiznat mu osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), může mu soud výjimečně toto dobrodiní odepřít, a to zejména pro povahu sporu či sporů, které účastník vede. O výše uvedený případ se může jednat, vede-li účastník s různými veřejnými institucemi množství sporů týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, které často pokračují jako spory soudní, a přitom nejde o spory mající vztah k podstatným okolnostem účastníkovy životní sféry (netýkají se, a to ani nepřímě, účastníkovu majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí, nýbrž jde o spory vyvolané účastníkovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí).“

Jakkoliv se v projednávané věci nejedná o spor týkající se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., Nejvyšší správní soud přisvědčil krajskému soudu, že bylo namístě stěžovateli osvobození od soudního poplatku odepřít, neboť soudní spor nemá

pokračování

vztah k podstatným okolnostem jeho životní sféry. Pokyn k opuštění prostor knihovny se rozhodně netýká majetku nebo životních podmínek stěžovatele ani jiných obdobných záležitostí. Stěžovatel navíc ani nepožaduje ochranu proti tvrzenému nezákonnému pokynu, nýbrž se domáhá toliko vyslovení jeho nezákonnosti. Stěžovateli samozřejmě nic nebrání v tom, aby takovýto akademický spor vedl, nicméně musí počítat s tím, že náklady řízení ponese sám.

Namítá-li stěžovatel, že zákon nezná výluky v podobě záležitosti netýkající se „životní sféry“, Nejvyšší správní soud poukazuje na výše citovanou judikaturu a dodává, že soudy jsou podle § 36 odst. 3 s. ř. s. oprávněny uvážit, zda je namístě osvobození od soudních poplatků přiznat, či nikoliv. Důvody pro užití citované judikatury vyplývají ze skutkové a právní podobnosti projednávané věci se situací řešenou v těchto judikátech; bližší zdůvodnění užití určitého judikátu není třeba.

Nejvyšší správní soud souhlasí se stěžovatelem, že soudní poplatky mají regulační funkci. K naplnění této funkce je nezbytné, aby ji soudy braly v potaz i při rozhodování o osvobození od soudních poplatků. Pokud by soudy nadužívaly institut osvobození od soudních poplatků, regulační funkce soudních poplatků by ztratila smysl.

Stěžovateli lze přisvědčit, že krajský soud pochybil, pokud žalobu na ochranu před nezákonným pokynem žalované zapsal do rejstříku Na, ačkoliv se evidentně nejedná o nejasné podání. Toto pochybení však podle názoru Nejvyššího správního soudu nemá žádný vliv na zákonnost napadeného usnesení.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že nezjistil namítanou nezákonnost napadeného rozhodnutí, a proto kasační stížnost proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 2. 2013, č. j. 10 Na 3/2013 - 14, podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl jako nedůvodnou.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 věty první a § 120 s. ř. s. Úspěšné žalované žádné náklady nad rámec její běžné úřední činnosti nevznikly a stěžovatel nebyl v řízení úspěšný, žádný z účastníků proto nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. března 2013

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu